

Att skaffa åt Herren ett väl berett folk:
Om huskretsar inom etablerade församlingar.
En pastoralteologisk skiss. December 1981. 61 A5 sidor.
Upptryckt i delar med översiktlig innehållsförteckning.

Sammanställd för att ge relief åt annan liknande reflektion.

Definition. s.3

Inledning: Grundvalen, s.4

Nu-läget, s.5

Två påminnelser, s.7

Analys s.9: Det konstantinska systemet, s.10

(10sidor) Det karolingiska systemet, s.11

Totaldemokrati och privatisering, s.13

’Herre, till vem skulle vi gå bort till!’, s.15

Framtidens kyrka, s.16

Huskretsen, s.17

Början på en huskrets: Förutsättningen: Privatisering och
(14sidor) döpta icke troende, s.19

Deltagare, s.24

Ledare, s.25

Ämnen, s.26

Kyrkans brister, s.29

Iceke tro är synd, s.31

Förrättningskyrkan s.32
(12sidor)

Dopet, s.34

Konfirmationen, s.36

Äktenskapet, s.39

Annan förrättning eller folkkyrklig
samling, s.42

Bikt och själavård s.44

(16sidor) Historik, s.45

Om arvsyndens, s.48

Syndens handikapp, s.50

Synd och skuld, s.53

Helgelsen, s.58

Syndakämnedom, s.46

Arvsyndens följder, s.49

Förlåtelse, s.52

Avlösningen, s.55

Församlingen, s.58

Avslutning, s.59

**Att skaffa åt Herren
ett väl berett folk**

1 december 1981

institfude som nådemedel för ett visst tillfälle, men dock alltid som ett led i uppbyggandet av helheten (jf 1 Kor 12:12f). Här kommer allt det till sin rätt som folk brukar förväntar sig: Helgande av viktiga steg i livet, högtid, offentlighet åt en medlems individuella steg o.s.v., men - för att tillämpa en latinamerikansk gästs ord vid Missionens hundra-årsjubileum -: kyrkan bygger sjukhus när så behövs, men hon är inget sjukhus. Just detta är emellertid vad kyrkan av sekulariserade människor förväntas vara och som tjänstemännen, med eller utan yttre tryck, gått in för att ge. Därvid är trossynpunkten nästan eller fullständigt satt ur spel; det handlar ju om en förment rättighet till service, medan den skyldighet som vid det karolingiska systemets genomförande var det nödvändiga och självklara komplementet, fallit bort eller uttunnats till ren ritualism. Inte att undra då att bland "allt (som) fick sin vigning i kyrkans famn" (SvPs 169:2) finns t.o.m. sådant som är förbjudet i Guds ord. Här har verkligen kyrkans förvaltande av Guds nåd förbytts mot ett rent förrättande av vad folk vill ha. - Sett i detta perspektiv är det som nämnts präglat av så uppenbar tro-löshet att det inte behövde ordas mera om det. Men vad som gör det svårt även för troende att se klart, är den omständigheten att alla dessa handlingar, lösta ur sitt helhets- och gemenskapsammanhang, onekligen kan förstås och rättfärdigas utifrån aktuella individuella behov, så att undfallenheten är lätt begriplig. Men mot detta måste sättas att Jesus är avvisande till tecken för tecknens skull och hänvisar till Sig som det enda Tecknet (Mt 12:39f; jf 19:21). Därför hjälper det

Förrättningskyrkan

I det följande görs en genomgång av sakrament och kyrkliga handlingar m.m. där trossynpunkten utgör granskningsmetoden. - I det sammanhanget bör fastslås att sådana handlingar är förtätningar under en kristens liv och genom Andens försorg ordnade så att de är en hela gemenskapens angelägenhet, samt i en del fall gudomligt

inte att vid det aktuella tillfället tala om tron och dess konsekvenser (som människorna ändå har ingen rimlig chans att förstå eftersom de ju inte lever i det), när kyrkans företrädare i sitt handlande inte står för vad de säger (- om de nu alls säger det). - Synpunkten här är emellertid hur den troende ställer sig till resp. förhåller sig vid sådana handlingar som han själv inte har ansvar för eller kan göra något åt, men som han dock måste se utifrån trons helhets- och gemenskapsaspekt vilken han genom sitt deltagande ger uttryck åt eller förnekar.

Dopet

Utifrån läget i stort vore det enda riktiga att dopet som regel återigen blev ett sakrament för vuxna, medan spädbarnsdopet (jfr Kol 2:11) bara skulle meddelas i begrundade undantagsfall (jfr Apg 18:8) där detta också skulle vara en självklar plikt. - Här bör emellertid redan anmärkas att en troende kan befinna sig i en sådan familjesituation att ett fullt liv i tron inte är säkerställt; då skall han inte bara avstå från att få sitt barn döpt, utan också motstå familjens påtryckning.

- I övrigt måste sägas att det inte finns några skäl att låta förrätta dopet av någon annan eller någon annanstans än av den ordinarie prästen i ens församling (ända undantaget vore att prästen i lära och liv förtredde i detta och andra fall heretisk lära så att han i varje fall inte kan anses vara församlingsherden).

Med tanke på populariseringsförsök här och var bör påminnas om att enda tillfället då dop förrättas i mänsan, är påsknatten. Likväl skall man se till att låta dopet snart följas av nattvardsgång så att det normala

kristenlivet inleds omedelbart. (Där kommunionen inte räcks åt barn bör föräldrarna vara uppfinningsrika; varför inte kyssa barnet med de av Blodet fuktade läpparna t.ex. I övrigt är det svårt att inse av vilka skäl man skulle vägra en döpt kommunionen; föräldrarna som barnens primära kristna fostrare bör vara påhittiga och också kunna svara för sitt handlande; i konfliktfall skall huskretsens präst rådfrågas eftersom han är närmast knuten till både församlingen och huskretsen.)

Avsevärt större (även personliga) svårigheter torde dopen inom släkt och bekantskapskrets vålla. När någon icke kyrklig sådan berättar om sin avsikt bör den troende givetvis ge raka besked; men det försår för det mesta inte. Därför måste - när dopet äger rum i alla fall - avvägningar göras som knappast kan förutses. Att bli beskylld för högmod o.d. är naturligtvis inget skäl för att bara vara med om "familjehögtiden". Finns inte minsta tillstymmelsen till trosintresse måste det anses vara förbjudet att delta i handlingen. (Detsamma gäller folkkyrkliga vädjanden och påtryckningar att övervara andra dopförrättningar liksom andra sådana tillställningar där närvaron av kyrkfolk bara har karaktär av uppvisning, men inte är uttryck för fungerande gemenskap i tron; eller där förrättaren behöver några kyrkvana statister bland i övrigt okyrkligt folk.) Om man kan spåra ett sökande, skall en troende inte dra sig för att erbjuda sig som fadder (när det annars finns chans att genomföra det uppdraget). I alla övriga fall, då det skulle kunna inverka negativt på sökandet om man inte deltog, bör den troende likväl hålla sig tillbaka och givetvis inte låta sig användas som 'expert' för

stunden.

I fråga om barntimmearbetet skall kort påminnas om att det till övervägande del inte ger ett verkligt kristet alternativ. En troende bör nog tänka sig för om det finns å ena sidan rum i församlingsverksamheten, å andra sidan en rimlig chans att ta på sig följderna (i form av föräldrarkrets, faktiskt fadderskap m.m.), innan han skulle äta sig en uppgift där. Med tanke på de egna barnen är att rekommendera att hellre anlita kommunal barn tillsyn (om så skulle behövas) för att inte behöva bli indragen i församlingsställningar för barntimmarna. Som mål måste ändå siktas på att huskretsdeltagarna kan hjälpas åt även i det avseendet.

Konfirmationen

Konfirmationen i sin västerländska form innebär en bekräftelse i dubbel bemärkelse: den döpte bekräftar sin tro och sina doplöften och får till detta Andens bekräftelse. Där en vuxen döps åtföljs dopet av konfirmation och kommunion direkt (och skall göra det också), medan den barn döptes först genomgår sitt katekumenat 'i efterhand' för att på ett moget och medvetet sätt kunna ta emot och bekräfta Andens smörjelse (1 Jh 2:20, 27), till ett aktivt kristenliv (varför det också passande talas om 'lekmannavigning'). - Att konfirmationen kom att kopplas ihop med en människas naturliga mognadsålder (jfr judarnas vuxenförklaring vid ca 12 års ålder i och med offentlig läsning av Skriften, se 1k 2:42, 46), är i och för sig inget fel. Felet ligger i att därav blivit en (engångs-)manbarhetsrit där undervisningen bara påtas som en tillträdesbiljett; kyrkan skulle göra sig själv och folk en tjänst om man befräm-

jade en sekulär 'Jugendweihel'. Man bör även se upp med förment sakramentala tendenser bland folkskyrkopräster som tillgriper momentet med Andemeddelelse som ett knep för att undgå nödvändigheten av bekräftelse till ett kristenliv från konfirmandernas sida, när nu kunskapsinhämtningen (och -tillämpningen!) blivit förlegad. - I vilket fall som helst så gäller också här att människor i regel blir kristna inte genom eller tack vare konfirmationen utan allt som oftast trots den. Därför är handskandet med ungdomars konfirmationsläsning en grannläga fråga för troende föräldrar som behöver få stöd i huskretsen.

Eftersom man kan säga generellt att ingenstans erbjuds konfirmandundervisning i ovan nämnd mening (- om inte annat, så framgår det av att samtliga barn får 'gå fram' i alla fall -), måste det till starka skäl för att utsetta sitt barn för en sådan behandling (som man självklart skulle neka i varje annat fall). Givetvis har föräldrarna även här sin uppgift som primära kristna fostrare, men till det kommer ytterligare omständigheter som gör det svårt för dem att klara den uppgiften ensamma. Ett skäl är grupptröcket från kamraternas sida, ett annat den uppväxandes åldersbetingade självständighetssträvan som (helt naturligt) kan komma i konflikt med föräldra-auktoriteten och få menlig inverkan på tillägnandet av tron och dess konsekvenser. Till det kommer att barn kan komma med frågor som föräldrarna inte kan svara på eller där deras svar inte förefaller tillräckliga; bortsett från sådant man drar sig för att gå till föräldrarna med även vid en alldeles öppen relation. Det är här, då prästen som själa-

sörjare kommer in i bilden (vilket inte betyder att barn inte redan förut skall ha lärt sig att kunna komma till honom när som helst med vad som helst, liksom det inte betyder att den uppgiften i långa stycken kan tillvaratas av en kristen lekman). - Det som bör eftersträvas i det sammanhanget är att den till (en eller flera) huskretsar knutne prästen övertar den uppgiften (medan han av ovannämnda skäl bör undvika enskild undervisning som lämpligen hör hemma i själavårds- (liknande) sammanhang). Frågan om att anlitade ordinarie präst för undervisning och konfirmationsakt, ställer sig inte på samma sätt som vid dopet, (bortsett från den falska varudeklarationen i vanliga sammanhang) eftersom 'läsningen' inte längre är en exklusiv uppgift för pastor och eftersom nattvardsadmissionen inte heller längre sammanfaller med konfirmationsakten. Liksom för andra räcker det med att till församlingsprästen görs meddelande om att barnet har fått undervisning och blivit konfirmerat av prästman.

Vad som ovan sagts om folkkyrklig praxis gäller i än högre grad s.k. lägerkonfirmation och kyrklig ungdomsverksamhet i övrigt. Bortsett från att konfirmandläger (- annat kan det vara med fördjupningskurser eller retreator i lägerform -) isolerar barnen från den församling där de rätteligen skall leva som kristna, torde det vara föga tilltalande att ens barn riskerar föra sin s.k. samlags'debut' i just det sammanhanget. Trots att man rör vid ett tabu är det en öppen hemlighet att fria förbindelser och deras bakomliggande värderingar är lika vanliga hos församlingsmedarbetare och -hjälpare (och än så länge blott inofficiellt bland prästfolk)

som i samhället i övrigt. Och där präster hyser en 'kon-servativ' syn avstår de för det mesta från att framlägga Bibelns lära som förpliktande av fruktan för att stöta bort någon. - Givetvis bör föräldrarna och ungdomarna vara medvetna om dessa förhållanden och väl rustade när de ger sig in i folkkyrkliga ungdomsgrupper (där de då har en viktig uppgift liksom i sin respektive omvärld i övrigt).

Äktenskap

Äktenskapet är den livsform där man och kvinna ingår en total livsgemenskap med varandra, grundat på Guds instiftelse (Gen 2:24; Mt 19:4f), helgat till mysterium av Kristus (Ef 5:25,32; jf Jh 2:1f), ingått 'i Herren' (1 Kor 7:39 slutet). Liksom kristenliv i allmänhet betyder att förbli i Herren (Jh 8:31), så gäller också för äktenskapet att det bara ingås och förs 'i Herren' när viljan finns att i denna kyrkans minsta cell (jf Mt 18:20) låta Kristushemligheten slå igenom. Härvid är givetvis inte vigseln (som det av kyrkan förordnade och därmed naturligtvis förpliktande sättet att ingå äktenskapet 'i Herren') det viktigaste utan viljan till gemenskapens totalitet, okränkbarhet och livsvaraktighet som makarna lovar varandra, men också offentligt eftersom människors mest omfattande och intima samliv därigenom sanktioneras och skyddas. Men det är först genom att leva detta 'i Herren' (- i begreppets mångskiftande betydelse -) som äktenskapet blir ett tecken på relationen Kristus - Kyrkan, och det är bara så som det kan talas om äktenskap, i Biblisk mening. Givetvis presumerar teologin också om icke kristnas äktenskap att de är 'sakramentala äktenskap' eftersom det som följer Guds i natu-

ren nedlagda ordningar är öppet för att fullkommas i Kristus (jfr Apg 17:27f; Rom 1:20), men när så inte visar sig vara fallet (då när den icke kristne konfronteras med den uppenbarade tron), anses en sådan förbindelse inte som ett äktenskap i biblisk mening och med bindande verkan (1 Kor 7:15). Om och när detta är givet, är en ytterst svår avvägningfråga som t.ex. i den romerska kyrkan sysselsätter en egen domstol, medan det i protestantismen kommit att lämnas åt prästs godtycke. För de gängse anförda argumenten (- Mt 19:8 handlar om gamla förbundet; Jh 8:5,11 innebär i själva verket en bekräftelse av steningssbudet - fast det är Herren som dör i stället - och ingen Jesu självmotsägelse till Mt 5:32 -) skall ändå bara överskylla att här handlar om att göra människor till viljes och bjuda på ett 'minne för livet' (= vigselakten), och inte om att 'i Herren' ingå gemenskap för ett gemensamt liv 'i Herren'. Det torde därför utifrån trons synpunkt och i katolskt perspektiv vara svårt att komma ifråga den presumptionen att betrakta inom statskyrkan ingångna äktenskap i princip som lika med icke kristna äktenskap utan bindande verkan då en partner kommer till tro och därför överges (1 Kor 7:15), fastän samtidigt bör fastslås vad som ovan sagts om naturordningens utvecklingsbarhet mot Kristus (Paulus medger endast att låta den icke troende gå, inte tvärtom!)*

*) Observera att Paulus vid genomgången av den här problematiken talar om troende - där dopet givetvis förutsätts -, men inte andrar dopet i sammanhanget vilket han dock gör i Efesier 5:26, där det handlar om troende makars äktenskapsrelation. Som i många andra avseenden i Bibeln utgör här tro och dop bara gemensamt den nödvändiga förutsättningen för ett kristet äktenskap. - För fullständighetens skull skall omnämnas att det finns teologer som läser 1 Kor 7:15 som om

Därmed befinner man sig i huskretsen i den situationen att det faktum att någon är frånskild eller omgift, inte i och för sig betyder något ur trons synpunkt (annat än att den som kommit till tro, tar sitt ansvar för vad han ställt till med under sin otros-tid). Den slutsatsen ter sig säkert mycket förbryllande, men man bör observera att det finns en (ändå starkt utbredd) opinion mot skilsmässa som härleder sig från kristet synsätt, men likväl inte längre knyter ihop (Kristi) förbud mot äktenskapskillnad med tron på Kristus som dess nödvändiga förutsättning, utan som är enbart 'kon-servativ' och reaktionär.*) - När den här frågan aktualiseras i huskretsen bör deltagarna vara eller bli insatta i hur man skall reagera utifrån tron, men ett eventuellt avgörande är givetvis förbehållet prästen som, för att undgå godtyckligheten, är förpliktad till samråd med andra präster, eventuellt också med (troende) biskop eller annan kyrkas expert på området. I övrigt bör eventuell vigsel av en frånskild, som kommit till tro, ske i botens tecken (detsamma gäller förut sammanboende).

det åtföljdes av v. 11a och som även i det fall då den icke troende överger den troende maken, anser nytt giftermål för den senare uteslutet; men i texten står det inte. - Vidare bör omnämnas att de ortodoxa kyrkorna i fråga om frånskilda kristnas vigsel handlar obibliskt.

*) Det bör därför just bland troende finna största förståelse när folk reagerar mot sådan omotiverad, reaktionär konservatism. Å andra sidan bör också vara klart att slutsatsen ovan måste underliga 'arkandisciplinen', d.v.s. att den - liksom tron i sig - inte är "var mans sak" (2 Tess 3:2) och därför inte hör hemma i offentligheten. För folk skulle bara uppfatta det så att även 'de fromma' inte höll på äktenskapet längre; och kristna kan givetvis inte ha något intresse av att delta i förstöringen av skapelseordningen i sig.

När det gäller vigsel (vare sig av troende eller även bland andra)¹⁾ är att utgå från dess karaktär av of-fentlig sanktion, varför alltid den ordinarie försam-lingsprästen skall anlitas²⁾ (vilket även gäller för fränskild som kommit till tro). Troendes vigsel bör ske i mässans ram för att från första början ge uttryck åt det kristna äktenskapskets Kristus-Kyrka-samband (jfr Ef 5:29). Detta bör man begära; vägras det låter man lämp-ligen mässan följa vigselakten, inom huskretsens. - Äk-tenskapsundervisningen sköts av prästen (eller det bli-vande paret självsörjare i övrigt, varom huskretsens präst dock bör underrättas) och kan till dess allmänna del med fördel ske inom huskretsen.

I detta sammanhang skall framhållas att huskretsdelta-garna bör uttryckligen varna sina barn eller andra när-stående för att ingå äktenskap med någon som inte är troende. Men det förefaller i det givna läget inte för-svarbart att ställa det som absolut krav, eftersom del-tagandet i huskrets måste anses som en särskild kallel-se som ej går att kräva eller ställa som villkor för andra.

Annan förrättning eller folkkyrklig samling

Jordfästningen är en ofta förekommande förrättning som inte torde kräva några särskilda försiktighetsåtgärder (det kunde t.o.m. tänkas att bevisa en begravnings som hålls av en kvinnlig s.k. präst om särskilda skäl skul-le tala för det och om sådant inte blir till anstöt för

1) där man dock endast bör delta i kyrklig vigsel av icke fränskilda samt vid borgerlig vigsel av fränskilda med återhållsamhet och inte som vittne.

2) fast i det här fallet under förutsättningen att han in-te själav är omgift; kvinnlig s.k. präst anlitas givetvis aldrig.

någon -, eftersom den akten kan gestaltas hur och av vem som helst). Den troende bör emellertid iaktta återhåll-samhet vid icke kristna seder. - När det gäller en tro-endes jordning bör denne ha sett till i förväg (eller lämnat åt sina trossyskon) att tron på kroppens uppstån-delse (jordbegravning) och den av döden opåverkade ge-menskapen i Kristus (mässan i samband med begravningen*) klart kommer till uttryck. Viss förtänksamhet kan också vara på sin plats med tanke på vistelse på sjukhus eller långvården; men inte minst här bör huskretsens samman-hållning samt prästens och lekmannens kristna plikter (bön för och med den sjuke, sjuksakramenten) komma till självklart uttryck.

Bland folkkyrkliga samlingar och arrangement skall här bara körverksamheten framhåvas. Den troende bör vara på det klara att ett engagement där kan innebära att han måste medverka vid alla slags gudstjänster och evenement (även vid kvinnlig s.k. prästs uppträdande eller vid konfirma-tion) som kan föra med sig konfliktsituationer. Men det skall dock framhållas att den enskildes frihet och fri-modighet inte skall inskränkas, och att det inom folk-kyrkan finns gott om ting som en troende kan vara med om utan att detta har med tron att göra (vilket i och för sig kan vara sorgligt nog). - Här bör nu uttryckligen sägas att huskretsen ju inte är till för att isolera de troende - av alla - från den etablerade församlingen, annat än vad tron själv kräver, så man inte blir indra-

*) Risken att sekulariserade begravningsgäster skulle kunna misstolka mässan vid jordfästningen som ett slags sista måltid med den döde, eller att påhittiga folkkyrkopräster kunde göra det till en service med ljusare framtoning, måste nog bedömas som liten eller nästan obefintlig.

Gen i ett slags avguderri. Givetvis finns här risker (som är olika för olika människor och därför erfordrar en olika grad av hur långt man kan gå utan att inte längre kunna dra sig ur när så krävs). Förhållandet till församlingen och dess präst(er) skall vara öppet och redigt, därvid mänskligt vänskapligt och (i möjligaste mån - Rom 12:18) fritt från misstänklighet på båda sidor. Samtidigt skall man kunna säga ett lika bestämt som ödmjukt nej när huskretsen eller dess deltagare bara skall 'avvändas', uppvisas eller fylla ett tomrum (t.ex. vid dop eller konfirmation) utan att det skall vara mera än en tillfällig punktingsats vid folkkyrkliga engångsföreteelser. Om god vilja finns hos församlingsprästen till att vända om från folkreliöst servicetänkande till att hjälpa människor till deras eviga mål, kommer det med nödvändighet att innebära ett närmande på djupet. Annars gäller Apostelns ord (1 Kor 7:15): Vill den icke troende skilja sig, så må han få skiljas (enligt kyrkofädernas vidsträktare tillämpning av ordet).